

ЈУРОДИВИ

Прилог психологији религиозне аскезе

Знање је пролазна тачка, осврт и поглед унапред сазнавања, које је функција, акција, покрет. Сазнање је сазнавање, филозофија је филозофирање, као што је и целина живота живљење. Свако стваралаштво је превазилажење створенога, остваренога, постигнутога.

Значи да се у стваралаштву, без обзира на област, дух окреће од остваренога, донекле га се чак одриче, да би бацајући свој поглед унапред начинио корак ка новом, непознатом, ка ономе што тек слуги или претпоставља, што покушава да постигне.

Кад је у питању морално-религиозно стваралаштво дух полази у крајњој линији од датога, условљенога у себи, да би се уздигао до акта мотивисаног једино вечној идејом, надискусственом вредношћу. Речено уобичајеним речима: од личног, „грешног“ полази религиозни ревнитељ, негира га, да би се упутио моралној чистоти и светости. Један акт самонегације датога претходи самопотврђивању у надискусственој реалности. Служећи се искуственим претставама говори религиозни мислилац о одрицању себе, о „обезличавању.“

Религиозна аскеза претставља један такав потез обезличавања, једно превазилажење свога емпијскога Ја у циљу постизања слободе, ради ослобођења од стања условљености. Тај акт може да дође до јаког израза и узме облик чисте негације себе, те да буде праћен и осећањем одвратности, осуде, потцењивања тога датога, пролазнога. Има моралних узмаха који са презиром гледају на стање од кога полазе.

Тако бисмо овде изнели један случај таквог аскетског подвига, у коме први моменат, негација своје емпијске личности, добија упадљив, изразит облик. Оштра осуда, унижење, презир себе чини ту гаранцију за постизање душевног мира и спасења. Пре тога да начинимо неколико општих напомена о типу религиозног аскете коме он припада. То је јуродиви.

О појави јуродивог писано је нешто у новијој теолошкој литератури. Но ипак не довољно да би се добила јасна слика о њему као једном облику религиозног духа са специфичним одликама и нарочите дубине. Већ и по томе се види да је недовољну пажњу писаца изазвала појава јуродивог што није направљена разлика између две његове појаве, уочљиве већ на први поглед. Наиме, постоји *наивни јуродиви*, и *свесни*, мисаони јуродиви.

Наивни јуродиви је интелектуално заостао религиозни човек, онај који целог свог живота остаје код првобитног, недиференцираног припадања трансцендентноме. Његова интелигенција је врло ниска. Мада је религиозан, он своју религиозност не развија даље од њеног раног ступања. Његова целокупна душевност је стога прелогичка. Рудолф Ото говори о пре-религији. Божидар Кнежевић истиче веру као први облик религије. И сама научна психологија признаје данас постојање извесне области, једно посебно доживљавање, један комплекс свеснога и несвеснога, који је неприступачан егзактном испитивању, али је носилац изграђене религиозне духовне структуре.

У овом смислу може се јуродови сматрати као ненормалан. Међутим, он је добар, поштен, моралан, јер то потиче од његове преданости Богу. Његова душа није потпуно без интелектуалног момента у себи; али овај је углавном дат као потенцијална снага. Без тога би ова била потпуни хаос.

Овакав јуродиви нема потреба, или само минималне. Обично он прима само оно што му се пружа. Једноставно је његово биће, јер у њему влада само једно: доживљај Бога. У њему нема лажи, нема обмане, нема претворства. Компликовано је само биће које је заплетено у мноштво света, а то код њега није случај.

Индивидуално разгранат религиозни живот не види се код овог јуродивог. Али се може видети како је у њему снажна везаност за Бога. Можда управо стога јаче, што се ту јасно види како је безначајан удео самог човека у његовом односу према Богу.

Било је религиозних мислилаца који су хтели да виде у јуродивоме нешто више, или бар да то осете. Тако у Индији Шанкара, Радакришан и други, или код монаха Свете Горе. Новијој психологији није необична мисао да постоје друге могућности сазнања поред рационалне (К. Јунг), што буди помисао на специфичну вредност унутрашњег става јуродивог пред проблемом стваралаштва у трансцендентној стварности.

У сваком случају, наивни јуродиви представља за религиозног мислиоца проблем. Јер понашање тога човека често одговара идеалним захтевима развијеног религиозног духа. Нарочито је упадљива његова снага самоодрицања и његова потпуна усредсређеност на Бога. Оно што свесни аскета постиже тек после многих напора, има наивни непосредно већ самом својом појавом: слободу од жеља, потреба, од сваке везаности за нагон. Непосредно, онакав какав јесте, он се предаје Богу, без борбе и сумње, без колебања и лутања. Он не припада историји јер је историја сувише људска. Без одлучивања припада он нечему што сигурно држи његову судбину у својој руци. Он не припада ни само природи, јер се у њему пробудило нешто што би код срећније констелације могло да се успне до највишег домета духа и разбукти у прави пламен близине Богу. Ако бисмо га придодали природи, она не би била „радикално зло”.

Један такав јуродиви интелектуално остаје на нивоу раног детињства. Он је „рајска душа”, која целим својим бићем доживљава нешто бесконачно, иако га не може јасно да упозна, разуме, интелектуално усвоји. Он претставља чисту тежњу Богу у облику

који се интелектом не може објаснити. Он живи у истини, коју једино на тај начин доказује.

У књижевности је Толстој оставио опис једне такве личности; то је његов Гриша јуродиви. „Одакле је био он? Ко су му били родитељи? Шта га је побудило да изабере тај скитачки живот који је проводио? Нико то није знао. Знам само да је он од петнаесте своје године био познат као јуродиви, који зими и лети иде бос, посећује манастире, поклања иконице онима које заволи, и говори загонетне речи које неки сматрају као претсказање... „Гриша је:“ ...говорио сам са собом: „жално... одлетела... одлетеће голуб на небо... ох, на гробу камен!“

Претставе теку код таквог човека следејући законима асоцијације али без логичког рада. Као саговорник он се не узима озбиљно јер скаче с предмета на предмет и не осећа потребу за срећеним разговором. Али дубина његове осећајности импресионира Толстоја, и он завршава опис њега: „утисак који је он начинио на мене и осећање које је изазвао никада неће умрети у моме сећању. О, велики хришћанине Гришо! Твоја је вера била тако силна да си осећао близину Бога; твоја је љубав била тако велика да су речи саме текле из уста твојих, и ти их ниси проверавао разумом. И какву си хвалу велику одао његовој величини, кад си, не налазећи више речи, у сузама пао на земљу!“¹

Овај недостатак способности за употребу интелекта и његових изражајних форми у саопштавању сопствених искустава о Богу ни пошто не значи недостатак религиозности. Сетимо се речи Рудолфа Ота: „У моме најдубљем осећању може ми нешто бити познато, присно, блажено или потресно за шта ми разум не пружа никакав појам“².

Дубина доживљавања Бога може се видети у свем понашању јуродивога. Сусрет са њиме потреса и буди религиозно диспониранога понекад сигурније него теоретски приступ проблему Бога. Нешто исконско говори из целокупне појаве таквих људи.

Други тип јуродивога полази од доживљаја граница људске способности за сазнање и његов израз. Назовимо га мисаони јуродиви. Јако узбуђен сусретом са „сасвим другим“, фасциниран његовом неприступачношћу, он стаје пред њиме у дубокој скрушености. Он полази од тога да је Божанство у начелу неприступачно људској сазнајној моћи. Не само да наша логика не прелази границу нашега света; она чак противречи вечно истинитоме.

Тако овај јуродиви чини покушај да се одрекне ума, да се окрене од њега, да би поново постигао првобитну, предрационалну преданост Богу. Све што се појавило у току дугог процеса рационализовања значи за њега једно отуђење, удаљење од Извора. Такво држање потсећа на Тертулијнове речи: „Prorsus credibile quia ineptum est“.

¹ Толстој: Детињство; Целокупна дела. Народна просвета; Београд; стр. 36, 37.

² Otto, R.: Das Heilige. München, 1932; 174.

У два значајна религијска система дошло је овакво схватање до израза: Таоизму и Хришћанству. Овде само кратки наводи. Лаотсе каже једном.

„Смисао који се може схватити
Није вечни смисао.
Име које се може именовати
Није вечно име.

С оне стране именованог лежи почетак света.³

У многим формулацијама налази се ова мисао у Светом писму. Овде само једно: „О дубино богатства и премудрости и разума Божијег! како су неиспитљиви његови судови и неистражљиви његови путеви! Јер ко позна мисао Господњу?“⁴

Или ако наведемо речи српског светогорског подвижника Георгија Русичког: „Биће Божје није могуће одредити. Може се једино обележити као постојеће, али ништа даље. Недовољно је свако име... Бог се налази у неприступачном свету“.

Овај моменат је у средишту доживљавања Бога код мисаоног јуродивог. Недоступност Бога за људски ум води овог човека ка скептичком држању према сазнању уопште. Чак се и ум скрушио кад је у питању сазнање Бога.

Не само то: намеће се закључак: „... што је лудо пред свијетом оно изабра Бог да посрами премудре; и што је лудо пред свијетом оно изабра Бог да посрами јакѣ“⁵. Зато: „... ако ко међу вама мисли да је мудар на овоме свијету, нека буде луд да буде мудар“⁶.

Посебну нијансу мисаоног јуродива чини лични онај који се скептички држи у погледу сопствене снаге да се приближи Богу. Тако је његова животна убогост последица његовог екстремног следовања једном високом идеалу, а не душевног сиромаштва.

Са типичним претставником овог последњег типа јуродивог срећемо се код Теоктиса Студеничког. Мада је био мало школован био је по природи врло интелигентан, што је дошло до израза у његовом живом интересу за читањем и маргиналијама у књигама његове приручне библиотеке. Овде се потписивао као Платон, својим монашким именом, јер је тек као великосхимник добио име Теоктист. Зато ћемо овде говорити о њему као Платону.

Јуродивство, „лудост“ Платонова не односи се на учење, на хришћанску истину, која је Богом откривена и у коју се као такву не сме сумњати. Проблем се јавља са остварењем истине у животу, са питањем живота по њој. Негативно и невредносно је по Платону све у човеку, све што се противи таквом животу. Спасење долази само одозго, док је сам човек у греху и без помоћи Божје не може се спасти. Човек је позван само да чини све што је у његовој моћи. А то значи: одрицање, покајање, поништење свега што веже за земљу. Патњу не треба само подносити већ је тражити и побеђивати. Без тога зло јача у човеку и омета поглед на горе, ка вечним вредностима.

³ Laotse: Vom Sinn und Leben. Deutsch v. Rich. Wilhelm. Jena, 1921; 3

⁴ Рим. 11; 33—34

⁵ 1. Кор. 1; 27

⁶ 1. Кор. 3; 18

Тако је за Платона одрицање последица унутрашњег уздизања, просвећења, тежње вредносном животу, а не уништавања, умртвљавања. Стврдлачки ход према светости баца у сенку све безвредно. Такво одрицање је позитивна, не негативно упућена функција душе.

Теоретски не мисли Плутон. Његов поглед остаје увек код човека, код природно условљенога, које је за њега зло по себи. И он се понаша према своме емпириски условљеноме Ја као „Људи”: он је луд, глуп, зао у себи и првобитно. Стога захтев да буде неуморно будан, самокритичан, строг у суду о себи, безобзиран пред сваким захтевом свога Ја. Зато је Платон према своме сопственом суду: глупак, бедник, неразуман, безумац, грешан, безглав, од свих најнижи и најгрешнији, лудак, лажов пред Богом, лењ, ђавоља слика, ђаволу сасвим и потпуно предан — и још много сличних обрта те врсте.

Наводимо неколико од многих маргиналија које је Платон оставио у књигама које је читао.

На месту где се говори о истеривању ђавола у свиње Платон пише: „Неразумни жале свиње а не људе, душе у којима зли обитавају. Као што то чиним и ја, људи”.

Где стоји: „Ви сте со земљи...” додаје Платон: „Тако је с тобом, бедни Платоне,” тј. као са уквареном сољу.

Код речи: „... тако да светли светлост ваша вред људима...”, додаје Платон: „А моја дела су богомрска”.

И даље: „Да будете синови Оца својега...”¹⁰, мисли Платон: „А ја сам највеће зло”.

Кад Исус говори: „Неће сваки који ми говори...”¹¹ Платон мисли о себи: „То Господ говори теби, глупи Платоне”.

Код речи: „доћи ће господар тога слуге...”¹², Платон примећује: „Моја зла судбина, која ме је хиљаду пута погодила и бацила у пакао”.

Где Исус каже Петру да ће га издати¹³ опомиње Платон себе: „Петао не сме, Платоне, да те затекне у постели, тако да се одрекнеш Господа, као хиљаду пута до сада. Ти тако желиш, али ђаво има своје планове”.

На одговарајућем месту код Луке додаје Платон: „Моја бедна душо, ти се одричеш Господа сваког часа, а увек обећаваш да се распнеш са њиме... Тешко теби!”

А кад је Петар „одрекао се пред свима”, Платон додаје: „Таква је била твоја реч, безумни Платоне... Ти си се хиљаду пута одрекао свога животодавца, Спаситеља, Бога и Господа..., и немаш ни суза нити ума; ђаволу се предан, потпуно и сасвим”.

Као да тежња за моралном чистотом Платону није дозвољавала да подигне поглед од онога у њему што још није савладано као невредно. Непрекидно је он полазио од онога што је тек требало савладати.

⁷ Мат. 8; 30

⁸ Мат. 5; 13

⁹ Мат. 5; 16

¹⁰ Мат. 5; 45

¹¹ Мат. 7; 21

¹² Мат 24; 50

¹³ Мат 26; 34

Тако он осуђује и своју недруштвеност, усамљеност, у коју га је водила његова наклоност ћутању и молитви. Он каже: „Ја сам тупоглав и бедан, и не могу се дружити са људима, осим по нужди”.

Место код Матеја¹⁴: „Нити се лива ново вино у старе мехове...” потсећа Платона на његова рђава дела: „А шта сам ја, бедник, радио и постигао”?

Платонова идеја водиља била је: „Борити се са злом у сопственом ја, онда су побеђени сви противници”. Али сумња, скепса, страх пред злом у себи одржава се стално и долази до израза у свима његовим примедбама на прочитано. Персонификоване снаге природе, увек схватане као зло по себи, јављају се у његовом мишљењу без престанка. Све што у моралној тежњи још није пречишћено везује се за лично јер се другачије не може савладати.

Кад је реч о онима без корена, који чују истину али је брзо изгубе, Платон мисли: „Такав сам ја проклети”.

Или кад доведу магаре Христу да га узјаше, Платон додаје: „На мене је уседало хиљаде ђавола, и чинили су са мном шта су хтели. А ја хоћу да будем свештеник, тако да Христос на мени буде. Тешко мени!”

У посланици Титу говори се о милости којом би: „постали наследници живота вечного”,¹⁵ додаје Платон: „Али ти, свети апостоле, ниси понављао зло, већ си орао њиву Господњу у својој души и души ближњег, док сам се ја безброј пута враћао злу свакоме. И шта може бити од мене, богомрскога?” Ову примедбу потписује Платон: „Црњи од угља, мрскији од сваке мржње, гори од ђавола — бедни Платон”.

Све што припада сопственом Ја треба да се свлада. Јер је све зло, негативно, греховно. Платон види у себи само оно што греба превазићи. Није чудо што је код њега потпуно преовладала скепса пред питањем сопственог спасења. Увек у страху да непусти у својој борби, он пориче могућност успеха. Кад баци поглед на цео свој живот он остане прикован сећањем на неуспех, грех, границу коју нико није могао да пређе. Он каже: „Куповао сам вечне муке, а продавао лудост”.

На месту где Исус проклиње маслину примећује Платон: „Дрво је неразумно, а ипак проклето; а ја? . . . Од лика Божјег постао си лик ђавола, Платоне!”

Код мисаоног јуродивог може се говорити о херојском подвигу у негацији зла. Скоро надчовечанску снагу показује он у хотимичним одрицањима. Да би приказао очигледно висину и чистоту светости он се према себи понаша као према нечему што је прожето скроз и скроз прехом.

Као што се види, све маргиналије Платонове односе се на његов живот и рад. Јако осећање преха прати његово мишљење и онде где би се могло поћи за теоретским разматрањима. Додуше има каткад код њега позивање на црквене оце, има тумачење симбола и општих појмова — ипак остаје он при размишљању о себи,

¹⁴ Мат. 9; 17

¹⁵ Лук. 8; 13

својим гресима, грешкама, промашајима, које тешко окајава. Самооптуживање постаје најупадљивија црта његове личности.

Исто тако је упадљива код Платона борба против нагона за важењем. Налазио је у свему прилику да ограничено, грешно, несавршено, као Баволско у себи жигоше, подвуче, истакне — да би био сигуран у својој борби против тога. Било је то тако екстремно да би се могло говорити о неуротичном карактеру. Комплекс мучеништва начинио га је јуродивим, настраним, усамљеником. Енормна је била његова потреба за самоучењем; он се није задовољавао одлучним трпљењем бола који долази сам по себи. Он га је тражио јер је осећао потребу окајања опште греховности ствари. У свакој тенденцији која би се појавила у њему видео је он пре свега негативно, биолошко, што је за њега значило зло по себи. Идеално и вредносно је само у Богу. И он не говори толико о Богу, колико о сметњама које воде Богу. Савршенство припада једино Богу; човек живи у праху и греху. Догађаји из Јеванђеља, и други примери добра, потсећају њега увек на зло у њему самоме, као што смо видели на неколико примера.

Стваралачки дух гледа у будућност. Његова машта претставља му оно што треба да постане, нешто ново, и он га слуги. Он не заостаје код стања и појединости које треба превазићи. У њему се раба будућност.

Код Платона, у схимонаштву Теоктиста, нема стваралачке мисаоности. Његове мисли су сувише везане за дато, за оно што треба да се превазиђе. Страх пред злом у њему самом, скромност у погледу успеха његове тежње ка спасењу, остављају у њему једино наду на милост Божју. Дело човеково не прелази границе искуственог света, али Бог зна да ли оно доказује напор да се учини све што је могуће да би се милост стекла.

Тако се у Платоновом мишљењу није појавио никакав нови мисаони обрт, није се хришћанска истина развила корак даље ка некој новој визији, мада је он о њој непрекидно размишљао, понављао је и њоме се бавио. Негативно приступање проблему не доноси нове обрте и решења.

Код Платона се види једна заједничка црта свих јуродивих; мада дубоко религиозни, они нису донели никакву новину која би организаторно или мисаоно значила напредак. Платон-Теоктист остао је код самокритике и самоисправљања. О полету који га је уздизао из прашине греха може се закључивати само посредно: узимајући у обзир целину његове личности. Морао је тај полет да буде велике снаге кад је могао да од његовог погледа само на зло и грех дође до визије смирења и коначног спасења у које је веровао.

Теоктист се мора убрајати у мисаоне јуродиве. Он нипошто није био ненормалан. Полазећи од свога изворног доживљаја Бога, он је изградио пуну равнотежу једне религиозне структуре духа. Укратко схваћене, њене су главне црте:

1. Цела његова личност је прожета доживљајем Бога. Једини мотивациони извор је код њега претстављао управо тај доживљај.

2. Он је био оригиналан, непоновљив. Његова личност се изградила на свој сопствени начин, у специфичној форми, полазећи од унутрашњих побуда и снага. Нико га није могао подржавати. Они-ма који су га ценили помогао је, међутим, његов пример да нађу себе и свој пут.

3. Ишао је он за остварењем свога идеала непоколебљиво, без обзира на тешкоће и сметње, које су у првом реду долазиле од његове страствене природе. Потпуно независан од околине стајао је он усамљен као бор, усправан и смео, свдећи своје односе према околини и природи на најнужније.

4. Све формално, обичајно, везано за одређени култ било му је страна, али га је поштовао толико да се сматрао недостојним да као служашчи активно учествује у обреду.

Да бисмо одговорили и нашим теоретским потребама да бар кратак осврт начинимо на оне мислиоце нашег доба, који су посветили пажњу религиозном човеку.

Психоанализа би Теоктиста убројила у неуротике, ако не у психотике. Али, против тога говоре чињенице: а. Такве духовне структуре претстављају изузетак у наше доба и нашем културном кругу. У Средњем веку и данас у Индији, у Индуизму и Будизму, оне нису никакав изузетак и спадају у обичне људе. б. Теоктист је прошао кроз један животни период у коме су несумњиво видљиви знаци неурозе. Али је он без лечења, и после тешких унутрашњих борби постигао унутрашњу хармонију и склад са својом околином. То се и у психијатрији данас узима као мерило нормалности. У старијим годинама Теоктист је постигао познати мир старца, који је зрачио својом унутрашњом снагом постигнутог животног циља. Благост, доброта, истинољубивост, широкогрудно разумевање за свакога, долазили су до израза у целом његовом држању и сваком испољавању јер су прожимали цело његово биће.

Било би стога боље обратити се мислицима као што су Јасперс и Ревеш. Јасперс мисли да се величина човека показује у „откривању божанских снага”.¹⁶ У овој, као и у другим областима духа она се показује: као непоновљива, као вредносна јер не само да она „постаје оно што јесте”, већ и другима помаже да постану исто; и што се може привремено заборавити али се увек обнавља.

По Ревешу утицаје светог човека је далеко моћнији него утицај уметника или научника. На ово се тврђење Ревеша може приговорити да у области науке и уметности утицај врши њихово *дело*, док у религији *личност* религиознога.

Према свему изложеноме код Теоктиста-Платона не може се говорити о величини. За то му недостаје велики мисаони узмах, способност да дође до нових облика хришћанске идеје, која га је

¹⁶ 3; 7

¹⁷ Jaspers. K.: Die großen Philosophen. 1. München, 1959; 29.

целог живота водила. Стога је и његов утицај ограничен на најближу околину. Могао се констатовати да је утицао на оне који су га познавали или му непосредно следовали, али даље не. И мало је вероватно да ће се то изменити. Сувише је његов интерес био ограничен на његову сопствену личност.

Само још неку реч, која можда личи на одређивање вредности. Првобитан облик религиозности се изграђује, превазилази и обогаћује творевинама духа такође и других области његове активности. Вечна истина остаје, али она прожима све шири круг животних облика. Ни пред чиме се не зауставља Христово учење. Оно остаје основа свих промена у раду и животу. Али ко га изгуби, томе не помаже никаква ученост. Сваки мора да почува да би његов развој остао увек жив. А кад га сретнемо у његовој првобитној форми — као код јуродивога — утиче одбијајући, али и продубљујући. Замисли се дубоко сваки мисаон човек пред оним који је у чистој наивности предан Богу без икаквог уздржања. Највиши изрази односа човек-Бог полазе од тога. И најтананији теолошки мисаони системи полазе од првобитне религиозности.

Можда се може чак рећи да код јуродивога сусрећемо плимину и осеку религиознога духа. Плимину јер ту човек стоји пред Богом у пуној свести да га не може сазнати. Захваћен том истином, он скрушено признаје своју немоћ и тежи да чистотом срца постигне његову милост. Осеку, уколико првобитно, наивно, једва свесно доживљава своју неодвојеност од Бога, своју интелектуално неосветљену преданост њему.

Zusammenfassung

Dr Radmilo Vučić

DER JURODIVI

Ein Beitrag zur Psychologie der religiösen Askese

Das Wissen macht den Ausgangspunkt des Erkennens aus; es ist ein Überschreiten des schon Erlangten. Philosophie ist Philosophieren. In beiden Fällen handelt es sich um eine Aktivität, die das Erlangte überschreitet, es gewissermassen negiert.

Auf dem Gebiet des Moralisch — Religiösen geht der Geist vom Gegebenen, Bedingten, »Sündigen« in sich aus, um sich der höheren Realität des Absoluten anzunähern. Er negiert das Natürliche, um das Übernatürliche zu bejahen. Dies ist der Sinn der religiösen Askese.

Diese negative Haltung gegenüber dem bedingten natürlichen Ich kann eine Form des extremen Verurteilens, der Selbstverachtung annehmen. Ein solcher Fall wird hier beschrieben auf Grund der psychologischen Analyse der Marginalien des serbischen orthodoxen Asketen Plato — Theoktist von Studenitza.

Zunächst wird ein Unterschied gemacht zwischen zwei Arten der Jurodivi: der des Naiven, intellektuell Schwachen, und der des intellektuell Normalen. Die erstgenannte wurde schon in schönliterarischer Form beschrieben, so bei Tolstoj durch seinen Grischa-Jurodivi. Die zweite stellt eigentlich einen Skeptiker dar, wenn es sich um Gotteserkenntnis handelt.

Schon im Denken Lao Tses begegnen wir diesem zweiten Denkertypus. In der Bibel wird mehrmals unterstrichen, dass menschliche Weisheit sich nur auf die menschliche Welt begrenzt; vor Gott ist sie sogar »Torheit«. Der Mensch wird mehrmals aufgefordert, als Narr aufzutreten, um tiefer in die eigentliche göttliche Weisheit vorzudringen.

Platon-Theoktist folgt dieser Forderung konsequent. Er nennt sich selbst »dumm«, »unwissend«, »den grössten unter den Sündern«, »den Diener des Teufels«, »eine elende Seele, die sich jeden Augenblick von Gott abkehrt«, »den, dessen Taten gottabtrünnig sind«, »dem Teufel vollkommen und endgültig übergeben«, u.s.w.

Alle Marginalien des Platon-Theoktist beziehen sich auf sein persönliches Leben, auf seine »verfluchte«, »verdammte« Persönlichkeit. Jede Regung des Geltungsstrebens verurteilt er strengstens. Dabei fehlt bei ihm der theoretische Gedanke im Sinne der Lehre.

Zum Schluss sei festgestellt:

1. Die gesamte geistige Struktur des Plato-Theoktist ist auf dem Erleben Gottes aufgebaut.

2. Aus seinem Innern stammen alle Motive seines Verhaltens. Er war originell, nur durch seine Individualität bestimmt, einmalig und nicht zu imitieren. Bedürfnislos, blieb er frei von allen Rücksichten auf und Bindungen an seine Umgebung.

3. Alles formelle, kultgebundene hielt er für Nebensache, obwohl er es respektierte.

4. In hohem Alter erreichte er die bekannte Ruhe des »Starzen«, in seiner Umgebung erstrahlte die starke Kraft seiner vielfältigen Persönlichkeit.

Psychoanalytischer Zutritt zu diesem Asketen wird vom Verfasser abgewiesen. Als Hauptgrund dafür wird die Tatsache angesehen, dass Pl. — T. eine normale gesunde Persönlichkeit war, die ihr letztes Lebensziel realisiert hat. Im christlichen Mittelalter, im Hinduismus und Buddhismus sind solche Geistestypen oft zu beobachten, auch heute, und sie gehören zu den normalen Menschen. Keinesfalls zu den Neurotikern oder etwa Psychopathen.

Резюме

Д-р Радмило Вучич

ЮРОДИВЫЕ

К вопросу о психологии религиозной аскетики

Знание представляет собой исходное положение познания; оно означает переступление чего-либо уже достигнутого. Философия — это философствование. В обоих случаях дело идёт об активности, которой переступается что-н. достигнутое, и каким-то способом отрицается.

В области нравственно-религиозного дух начинает совершенствоваться от данного, обусловленного, „грешного” в себе, чтобы таким образом приблизился высшей реальности Абсолютного. Он отрицает естественное, чтобы подтвердить сверхъестественное. Именно в этом и заключается смысл религиозной аскетики. Это отрицательное отношение к обусловленному, естественному Я может получить форму чрезмерного приговора, пренебрежения к самому себе. Здесь опишем один такого рода случай, как результат психологического анализа заметок на полях сербского православного подвижника Платона — Теоктиста из монастыря Студеницы. Прежде всего необходимо сказать, что существует два вида юродивых: наивный, интеллектуально неразвитый и интеллектуально нормальный. Первый вид юродивых уже не раз был описан в художественной литературе, как например, в творениях Толстого — Гриши Юродивый. Другой вид как раз представляет собой настоящего скептика, когда дело идёт о познании Бога. Этот другой тип мыслящего встречаем уже в мнении Лаоцеа. В Св. Писании не раз подчёркивается, что людская мудрость ограничивается только на мир человека; перед Богом она даже „юродство”. Человек часто поступает как юродивый, дабы таким образом как можно более проник истинную Божественную мудрость. Платон — Теоктист последовательно следует этому требованию. Он себя называет: „глупым”), „невеждой”, „большим всех грешников”, „рабом дьявола”, „окаянной душой, которая всегда отворачивается от Бога”, „тем, которого дела богомерские”, „тем который полностью и на всегда предан дьяволу” и т. под. Все заметки на полях Платона — Теоктиста относятся к его „проклятой и низкой личности. Он очень строго осуждает каждое движение своего инстинкта, который делает его горделивым. Во всём этом не хватает теоретической мысли в понимании христианского учения. В конце сделаем вывод:

1. Вся духовная структура Платона — Теоктиста построена на ощущении Бога.

2. Все мотивы его поведения возникают из его внутренности. Он был оригинальным, определённый лишь своим своеобразием, посему-то было невозможно ему подражать. Не нуждаясь ни в чём, он остался свободным и без обязательства и обусловленности окружающей его среды.

3. Всё формальное, относящееся к культу, он считал чем-н. дополнительным, хотя его и почитал.

4. В глубокой старости он постиг известный мир „старца“, и на окружающую его среду излучалась крепкая сила его сформированной личности.

Автор отвергает психо-аналитический подход к этому подвижнику. Главную причину для этого он находит в самом факте, что Платон — Теоктист был вполне нормальной личностью, здоровым и тем который осуществил свою высочайшую жизненную цель. В христианском Среднем веке и в Индуизме можно найти очень много таковых личностей, и все эти личности включаются в число нормальных религиозных людей. В них нет ничего общего с невротиками и психопатами (т. е. сумасшедшими).